



Suriye'de Riskler ve Fırsatlar

TÜRKİYE'DE GENEL KANI ABD'NİN
SURIYE'DE YPG ELİYLE BİR
GARNİZON DEVLET KURMAYA
ÇALIŞTIĞI YÖNÜNDEDİR. TERÖR
ÖRGÜTÜNE BİNLERCE TIR DOLUSU
GİDEN MALZEME BUNUN BİR
GÖSTERGESİ KABUL EDİLİYOR.



Bora Bayraktar
borabayraktar@yahoo.com

Suriye konusu aslında Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Türkiye'nin en önemli dış politika ve güvenlik konularının başında gelmektedir. Hatay'ın Türkiye'ye katılımıyla başlayan, terör örgütü PKK'nın faaliyetleriyle devam eden süreçte, Şam'da Baas rejimini sarsan iç savaşla birlikte Suriye'nin Türk siyaseti, ekonomisi, sosyal hayatı ve en önemlisi de güvenliğinde oynadığı rol zirveye çıkmıştır.

Gerek Türkiye'ye sığınan milyonlarca insanın varlığı, bakımı ve entegrasyonu gerekse Suriye kaynaklı terör dalgası, bölge içi ve dışı aktörlerin hamleleri Ankara'nın Suriye yaklaşımında belirleyici oluyor. Türkiye 1974 Kıbrıs Barış Harekati'nden sonra sınırları ötesinde alan hakimiyeti

getiren en önemli ve en kapsamlı iki sınır ötesi hareketini Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı hareketleriyle Suriye'de gerçekleştirmiştir. 2018'in son günlerinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Fırat Nehri'nin doğusuna da benzer bir operasyon işareti vermiştir. Hem PKK ve bağlamları hem de DEAS'a yönelik teröre karşı savaş muhtemelen 2019'da Suriye'de devam edecektir.

Neden Şimdi?

Son iki yılda Ankara'nın attığı adımlara bakıldığında sınır güvenliğini sağlamanın yanı sıra Irak ve Suriye'yi artık Türkiye'ye yönelik saldırılar için bir üs olmaktan çıkarma kararlılığı da net bir şekilde görülüyor.

Türkiye her ne kadar PKK terörüyü kırk yıldır mücadele etse de

DIŞ POLİTİKA

ğusundan Türkiye'ye doğru yapıldığına dair duyumlar da edinmiş durumda. Sınırdaki geçişkenliğin devam etmesi tehdidin sürmesi anlamına geliyor.

Türkiye'nin Güvenliği Açısından Suriye Sınırı

Türkiye'nin Suriye sınır güvenliğiyle ilgili hem yapısal hem de dönemsel sorunları bulunuyor. Dönemsel sorun büyük ölçüde Baas rejiminin ülkenin kontrolünü kaybetmesi ve sınırın Suriye tarafından etkin bir şekilde denetlenmemesinden kaynaklanıyor. Daha da ötesi Suriye rejimi Türkiye'ye karşı faaliyet gösteren terör gruplarını da aleyhte destekliyor. Silahlı gruplar son yıllarda sızmalarla Türkiye içinde çeşitli faaliyetler yürütebildiler. Terör saldırıları için insan ve malzemeyi ülkeye soktular.

Yapısal sorun ise Birinci Dünya Savaşı sonrası çizilen Türkiye-Suriye sınırının sahadaki gerçekliklerin aleyhine bir şekilde belirlenmesinden kaynaklanıyor. Sınırı, kentlerin bir kısmını Türkiye'de diğer kısmını da Suriye'de bırakan bir tren yolu belirliyor. Bir başka deyişle büyük aileler, aşiretler doğa olmayan bir şekilde bölünmüş durumda. Bu da sınır hattında ciddi bir geçişkenliğe neden oluyor. Sınırdaki bu gevşek yapı insan, silah, uyuşturucu gibi her tür kaçakçılığı mümkün ve kolay kılıyor. On yıllardır terör örgütleri bu altyapıyı kullanıyor. Türkiye bu nedenle karşı tarafta sınırı kontrol eden bir otorite olmadığında sınırlarındaki baskıyı daha ağır hissediyor.

Türkiye'nin sınır boyunda başlattığı duvar inşaatı, elektronik denetleme sistemleri, devriye yolu ve hendeklerden oluşan kontrol sistemi güvenliği büyük ölçüde sağlasa da sınır ötesinde güvenli bir hat oluşturma ihtiyacı ortadan kalkmadı. DEAŞ'ın 14-15 kilometre mesafeden attığı füzeler Kilis'te, Akçakale'de onlarca sivilin ölümüne neden oldu. Sınır kentlerinde 2016 yazında insanların evlerinde tedirginlikle oturduğu günler çok uzak değil. Fırat Kalkanı Harekati (FKH) sonrasında denetim altına

2016 gerek yönetim gerekse kamuoyu için uyandırıcı etki yaptı. Türkiye yakın tarihinin en büyük saldırı dalgasıyla karşılaştı.

Ankara, İstanbul, Diyarbakır, Kayseri gibi büyük kentlerde yirmiden fazla büyük terör saldırısı yaşandı. Ülkenin güneydoğu kentlerinde hendekler kazıldı, barikatlar kuruldu. Şanlıurfa, Kilis gibi vilayetler füzelerle vuruldu. Ülkeyi sarsan bir darbe girişimi yaşandı. Ve tüm bu olaylar sırasında Türkiye müttefiklerini yanında göremedi.

Türkiye yaklaşık üç yıldır varoluşsal bir mücadele içinde. Bir yandan devlet yeniden örgütlenirken diğer yandan sınır güvenliği de yeniden sağlanmaya çalışılıyor. Bu çaba sürerken ABD'nin buradaki faaliyetleri ve açıklamaları Türkiye'nin harekete geçmesine neden oluyor.

ABD Merkez Kuvvetler (CENTCOM) Komutanı Orgeneral Joseph Votel'in 22 Aralık 2017'de DEAŞ'ın canlanmasını önlemek için Suriye'de sınır muhafız birlikleri kuracaklarını açıklaması benzer bir etki yapmıştı. PKK-YPG güçlerinden oluşacak bir sınır muhafız birliği kurulacağı yolundaki haberler Zeytin Dalı Harekati'nin (ZDH) başlamasını tetiklemişti. 6 Aralık 2018'de bu kez Genelkurmay Başkanı Joseph Dunford'un "İstikrar için Suriye'de 40 bin yerel gücün (PKK-YPG) eğitimini tamamlamalıyız" sözleri bir kez daha Türkiye'de alarm zillerinin çalmasına neden oldu.

Türkiye'de genel kanı ABD'nin Suriye'de YPG eliyle bir garnizon devlet kurmaya çalıştığı yönünde. Terör örgütüne binlerce tır dolusu giden malzeme bunun bir göstergesi kabul ediliyor. Üstelik Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Afrin operasyonu sırasında Türkiye'nin içlerine doğru tüneller kazıldığını ortaya çıkardı ve benzer bir çalışmanın Fırat'ın do-

2016'da tarihinin en büyük ve sistematik terör saldırıları dalgasıyla karşılaşılan Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlamasında Fırat Nehri'nin doğu kıyısında M4 otoyoluna kadar olan bölge kritik önem taşıyor.

DIŞ POLİTİKA

alınan cep sayesinde bu kentlerde hayat normale döndü. Benzer durum Afrin'de de oldu. Münbiç bu açıdan Türkiye'nin başından beri hedeflediği, terör örgütünün insan kaynağı ve imkanlarını üs olarak kullandığı bir kent olarak duruyor.

Öncelikli Hedef M4 Hattı

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 12 Aralık'ta Fırat'ın doğusuna yönelik operasyon sinyali verdiğini ko- nuşmasından yarım kalan planın tamamlanmasının öncelikli hedef olduğu anlaşılıyor. Dolayısıyla Ankara'nın Trump'ın açıklamasın- dan önceki orijinal planının yine M4 otoyolu hattına kadar olan bölgenin kontrol altına alınması olduğu düşünülebilir.

2016'da tarihinin en büyük ve sistematik terör saldırıları dalgasıyla karşılaşan Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlamasında Fırat Nehri'nin doğu kıyısında M4 otoyoluna kadar olan bölge kritik önem taşıyor. Mürşitpınar ile bitişik Ayn el-Arab (Kobani), Akçakale'nin karşısındaki Tel Ab- yad ve M4 otoyolunun hemen gü- neyindeki Ayn İsa bu açıdan TSK ve onun desteklediği ÖSO'nun hedefleri arasında olacaktır. Aynı şekilde Ceylanpınar'ın karşı- sındaki Rasulayn, Nusaybin'in karşısındaki Kamışlı ve oradan da Irak sınırına uzanan kordo- nu Türkiye, terör örgütünden arındırmak isteyecektir. Irak'tan Suriye'ye geçişteki Fişhabur Sınır Kapısı'nın kontrol altına alınması da öncelikler arasındadır. Türkiye, Irak'ın Telafer kentinden gelen Sincar üzerinden Suriye'ye geçişi sağlayan Rabia Sınır Kapısı ve Umm Jaris geçiş noktalarının da terör örgütünün elinden alınması- nı hedefleyecektir.

Burada önemli olan husus tıpkı Afrin operasyonunda olduğu gibi Suriyeli muhalif grupların sadece askeri olarak değil siyaseten de desteklenmesi ve burada ülkesel bütünlüğü olan bir yapı kurulma- sıdır. Böyle bir alan hakimiyeti sadece Ankara'nın güvenlik he- deflerini yerine getirmekle kalmaz bunun ötesinde yıllardır yalnız bırakılan Suriye muhalefetine

de Türkiye ve ABD'nin destekle- diği anlamlı bir alan içinde siyasi mücadelesini güçlendirir.

Bütün bunlar hala geçerli argü- manlar olmakla birlikte Cumhur- başkan Erdoğan ile ABD Baş- kanı Trump arasındaki anlaşma Türkiye'nin bu planlarının ötesin- de bir kapı aralamış görünüyor.

Yeni Bir Siyasi Yapı Arayışı

Türkiye'nin Fırat'ın doğusuna müdahale kararı daha gerçek- leşmeden ABD Başkanı Trump'ın açıklamasıyla ilk neticesini verdi. Amerikan başkanı birliklerini Suriye'den çekeceğini açıkladı. Her ne kadar Amerikan bürokrasisi karara dirense de Trump'ın açık- lamasının mevcut güç dengesini köklü bir şekilde değiştireceği açık.

ABD'nin çekilmesi bu koridorun ötesinde Cerablus-Cizre-Abu Ka- mal üçgeninde Fırat'ın doğusun- daki Suriye topraklarının tama- minin denetim altına alınmasını gerektiriyor. Bu çok daha büyük bir planlama ve kaynak ihtiyacı anlamına geliyor. Bu planlama as- lında Suriye iç savaşının başında yapılmayanları yeniden gündeme getiriyor.

Batı dünyası Esed'e karşı kurduğu Suriye'nin Dostları gibi platform- larda muhalefetin desteklenme- sini hep tartışsa da sahada güçlü bir destek vermedi. Türkiye de kendi güvenliği açısından Rusya ve İran ile Astana platformunda farklı bir yöne gitti. Şimdi tam da siyasi çözümün gündeme geldiği bir anda Fırat'ın doğu- sunda ülkesel bütünlük içinde Türk-Amerikan destekli bir alan elde etmesi Suriye muhalefetine masada da elini güçlendirebilir. Astana ve Cenevre süreçleri usta bir diplomasiyle sağlıklı bir yapı olarak birleşebilir. Burada en önemli sorun PYD-YPG'yi devre dışı bırakmak ve SDG içindeki teröre bulaşmamış gruplarla ÖSO'yu bir araya getirmektir.

Burada bir güç boşluğu oluşma- yacak tarzda ABD ile Türkiye'nin koordineli ve siyasi hedefi Esed'i dengeleyecek, ülkesel bütünlüğü olan bir muhalefet alanı kurabil-

mesi Suriye'ye kalıcı bir barış ve denge getirebilecektir.

Diplomasinin Rolü

FKH ardından ZDH sadece askeri değil diplomatik açıdan da Türkiye adına bir başarı hikayesi oldu. Türkiye pek çok ülkenin ve bölgede etkili aktörlerin itirazına rağmen bu zorlu operasyonları sonuçlandırabildi. Üstelik TSK diğer aktörlerin benzer operas- yonlarının aksine askeri hedef ile sivil ayırımını titizlikle yürütebildi.

Afrin operasyonunda Rusya ile anlaşmayı başaran Türkiye'nin Fırat'ın doğusunda belirlediği noktalar için ABD ile de anlaşması mümkün görünüyor. Sonuçta Türkiye, ABD'nin küresel hedef- leri açısından vazgeçilemeyecek kadar önemli bir ülkedir.

Türkiye olmaksızın NATO'nun güney kanadının çökeceği ve Rusya'nın Doğu Akdeniz'de- ki konumunu güçlendireceği açıktır. Türkiye olmadan ABD'nin sadece Irak ve Suriye'de değil Karadeniz'de de, Kafkasya'da da etkinliği azalacak, maliyetleri yükselecektir.

Bugün karar verme noktasın- da Türkiye ile ilgili ideolojik dar görüşlülüğü ABD'nin tolere etmesi zordur. ABD'nin Suriye'de dayandığı ve oluşturmaya çalıştığı yapının temelleri de zayıftır. Sünni Arap yapının egemen olduğu Suriye'de Kürtlerin önemli bir bölümünün dindar Müslüman ve PKK'nın Marksist-Leninst düşünce yapısına uzak olduğu unutulmamalıdır. Bölge hızla bir Kürt-Arap çatışmasına doğru sürüklenirken burada kurulmak istenen yapının sadece ABD'nin desteğiyle yaşama şansı yoktur.

Bugün bölgenin Arap, Türkmen ve Müslüman Kürt halkı PYD'nin etnik ve kültürel baskısı altındadır. Burada bir Kürt yapı kurma fikri yaşatılabilir değildir. Ankara'nın 2019'da atacağı adımlar sadece Türkiye'nin güvenliği açısından değil bölgesel ve küresel denklemlerin yeniden düzenlenmesin- de de büyük rol oynama potansi- yeline sahiptir. ■

FKH ardından ZDH sadece askeri değil diplomatik açıdan da Türkiye adına bir başarı hikayesi oldu. Türkiye pek çok ülkenin ve bölgede etkili aktörlerin itirazına rağmen bu zorlu operasyonları sonuçlan- dirabildi.